

Зоран Кинђић

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

ДУХОВНА ДИМЕНЗИЈА УНУТРАШЊЕГ ДИЈАЛОГА

Сажетак

Истакавши да је у решавању косовско-метохијског проблема неопходно имати у виду етичку и духовну димензију, аутор позива сваког ко намерава да се укључи у расправу о том проблему да најпре поведе унутрашњи дијалог са властитом савешћу и читавом српском историјом. Ауторerefлексijом се долази до увида да је Косовски завет оно што конституише српски национални идентитет. За Србе је територија Косова и Метохије света, баш као и Јерусалим за јеврејски народ. Онај ко би да се, зарад европских интеграција, одрекне Косова и Метохије, није уистину Србин. Аутор подсећа да одбрана Косова и Метохије није само ускогрудни српски национални интерес, него да има универзалан значај. Лазарево опредељење за Царство небеско, учињено у име свих Срба, блиско је свим правдољубивим људима света. Питање односа према Косову и Метохији треба сагледати и из есхатолошке перспективе: да ли смо за Христа или, свесно или несвесно, за Антихриста. Будући да Запад, окренувши леђа Христу, припрема услове за ступање на историјску сцену Антихриста, за Србе је право решење да се окрену свом светосавском корену. Подсетивши на светоотачки увид да је прагматичан савез са злим савезником осуђен на пораз, да судба једног народа у великој мери зависи од моралног и духовног лика владара, као и да имамо владара каквог заслу-

жујемо, аутор све позива на покајање и морални и духовни преображај. Будући да Албанци својим грешним понашањем (трговање дрогом и људским органима) на себе све више навлаче Божији гнев, уколико се догоди преображај српског народа, Косово ће опет бити српско.

Кључне речи: Косовски завет, духовност, Божија правда, Христос, крст, издаја, грех

Председник Вучић нас је недавно позвао на тзв. унутрашњи дијалог о Косову и Метохији, после кога би он, након што сагледа и процени садржину тог дијалога, изнео рационалну платформу за отпочињање (спољашњег) дијалога са властима из Приштине. Циљ овог дијалога је, по Вучићу, уклањање највеће препреке која стоји Србији на путу пријема у Европску унију.

Према овом позиву могуће је одредити се на више начина. Две основне могућности – одазивање или неодазивање на позив, почивају на дијаметрално супротним претпоставкама о томе какви су били Вучићев мотиви када се одлучио да упути позив на јавну расправу о проблему Косова и Метохије. Они који, на основу његовог досадашњег понашања, као и најаве да ћемо морати донети тешку, али рационалну) одлуку и пристати на болан компромис, а поготово наговештаја да је спреман да под извесним условима (ако и ми нешто добијемо) пристане да не блокира пријем тзв. државе Косово у Уједињене нације, сматрају да је Вучић већ донео одлуку, а да тзв. унутрашњи дијалог треба само да му послужи као алиби за испуњавање оног што је својевремено обећао Западу, како би дошао на власт и учврстио своју ауторитарну владавину, с индигнацијом одбијају да се у њега укључе. Учествовати у фиктивном дијалогу, по њима, нема смисла. Будући да не желе да буду пука средства Вучићеве манипулације, не само што одбијају да се упусте у расправу, већ имплицитно оптужују оне који су прихватили позив или као политички наивне или чак као Вучићеве саучеснике у издаји свете српске земље.¹

1 Што се тиче Вучићеве тврдње да морамо испољити храброст и политичку мудрост при доношењу одлуке којом ћемо уклонити највећу препреку на путу европских интеграција, они сматрају да је у питању пука софистичка смицалица, те је разобличавају тако што указују да та тобоже разумна и хобра одлука подразумева неформално, али фактичко одрицање од

Они који пак мисле да је Вучићев позив био искрен, да је он заиста заинтересован да пажљиво саслуша различите аргументе, како би био у стању да формулише најрационалнији предлог за решавање косовско-метохијског проблема, са одобравањем су прихватили његов позив. Уверени да је стигао у прави час, труде се да дају свој допринос уклањању највеће препреке на путу нашег убрзаног укључивања у Европску унију, што је, бар по њима, циљ ка коме бисмо сви морали тежити.

Између ова два супротстављена гледишта могуће је заузети различите позиције, које ће у већој или мањој мери нагињати једном од наведних полова. Но, као што мотив оних који се нису одазвали на Вучићев позив не мора бити одбијање да се буде саучесник у издаји свете српске земље, већ напросто равнодушност према том питању или пак страх да се изношењем свог гледишта некоме не замере, тако ни они који су се укључили у тзв. унутрашњи дијалог не морају да буду присталице европских интеграција. Наиме, могуће је укључити се у тај дијалог чак и ако се претпоставља да је Вучићева првобитна замисао била да прибави себи алиби за одрицање од територије Косова и Метохије, тако што би политичку одговорност поделио са другима. Наиме, по овом гледишту, које и ми делимо, уколико став оних који се противе било каквим даљим уступцима властима у Приштини буде чврст и непоколебив, поготово уколико Српска православна црква буде довољно гласна у одбацивању било какве могућности да се тргује светом српском земљом², могуће је, имајући у виду и повољан развој догађаја на светској политичкој сцени, да Вучић устукне и одустане од те евентуалне намере, правдајући се пред Западом да није могао да испуни

суверенитета над територијом Косова и Метохије, тј. пристанак на пријем Косова у Уједињене нације. Они истичу да за издају није потребна храброст, већ одсуство стида пред људима и страха од Бога. Евентуални чин издаје виталних националних интереса, зарад убрзавања крајње неизвесног процеса европских интеграција, током којег ћемо бити изложени читавом низу неприхватљивих условљавања, поготово од стране Хрватске, био би знак кукавичлука и бестидности, а не мудрости.

- 2 Верујемо да би за данашње епископе било веома корисно да се присете како су се српски епископи, поготово Св. Николај Српски, понашали током Конкордатске кризе. Уколико би се угледали на њих, ни данашњи српски политичари не би се усудили да повлаче потезе који су у супротности са виталним српским интересима.

њихова очекивања јер су у супротности са демократски израженом вољом народа.³

Одмах на почетку ваља указати да је Вучићев позив у великој мери закасно. Наиме, јавна расправа о тако важном питању морала је претходити његовој самоволној одлуци да склопи противуставни Бриселски споразум чија целокупна садржина нам још увек није позната. Осим тога, Вучић сасвим неосновано претпоставља да је опредељење грађана Србије за укључивање у Европску унију неупитно, те дијалог о Косову и Метохији смешта у пуки контекст уклањања препрека које стоје на путу европских интеграција. Проблем је такође и у томе што је он тај тзв. унутрашњи дијалог замислио као дијалог који ће се бавити првенствено правним, политичким и економским питањима, док је етичка и духовна димензију нашег односа према „срцу Србије“ потпуно занемарена.⁴

Пре него што се евентуално упустимо у дијалог о за српски народ тако судбински важном питању, потребно је подсетити да је пре започињања било каквог сучељавања аргумената неопходно да свако од нас најпре поведе унутрашњи дијалог са самим собом, тј. са својом савешћу, баш као и са својим прецима, па и читавом српском историјом,

3 Чини нам се да је Вучић, избегаваши да изнесе свој предлог решења косовско-метохијског проблема, предвидео за себе и могућност одступнице, уколико отпор његовој намери буде превише јак.

4 Иако би било логично очекивати да Вучић најпре изнесе свој предлог, који би затим био изложен критичком суду јавности, он је од тога, по свему судећи, из политикантских разлога одустао, плашећи се да би аргументована критика његовог предлога, поготово уколико би она могла да се чује и преко строго контролисаних медија, умањила његов политички рејтинг. Чини нам се, мада не искључујемо могућност да грешимо, да је своју тактику Вучић замислио тако што би, наводно, пажљиво саслушао све предлоге, након чега би се определио за тзв. средње, компромисно, рационално решење, које се мање-више поклапа са већ унапред донетом одлуком. Будући да ће у јавној расправи свакако бити и дефетистичких предлога да на овај или онај начин Албанцима предамо Косово и Метохију, Вучићу би то послужило као изговор да се ето он, као одговоран и рационалан политичар, чува крајности и бира средње, компромисно решење. А крајност би, из искривљене визуре особе која је по образовању правник, била поштовање Устава Републике Србије! Уместо да одустане од било каквих даљих уступака, поготово што се у томе већ отишло предалеко, предложио би решење које би у најмању руку неформално водило признању независности тзв. државе Косово. Чини се такође да није предвидео да се о његовом решењу народ изјасни на референдуму.

поготово што су у њој кристалисана хришћанска духовна начела, која нам могу бити од велике помоћи у заузимању исправног становишта. Наиме, уколико запоставимо властиту унутрашњост, уколико без претходне ауторефлексије дијалогу приступамо као пука телесна а не морална и духовна бића, наши аргументи и евентуални предлози биће не само мањкави него неизбежно и погрешни. Све оне који се ослањају само на пуку разумску процену тренутног односа економских, политичких и војних снага у свету, а поготово оне који се руководе само својим приземним материјалним интересима, треба подсетити да човек није само телесно него и душевно и духовно биће. Уколико то превидимо, уколико су наша срца хладна према светој српској земљи, уколико смо равнодушни према Косовском завету, наши ће закључци бити површни и приземни, баш као што смо у том случају то и ми сами.

Онај ко је усредсређен првенствено на задовољавање својих телесних потреба и егоистичних интереса, ко не брине ни за своју отаџбину ни за своју душу, ко није свестан тога да смо сви ми заправо само путници на земљи, у старту се определио за процену проблема из пуке жабље перспективе. Ма колико се иначе надимало његово телесно ја, било због политичке моћи било због академског звања, уверења да припада политичкој или интелектуалној елити, његове процене ће, услед његове скучене и приземне перспективе, неизбежно бити инфериорне у односу на оног ко проблем посматра из етичке и светскоисторијске, а поготово из есхатолошке перспективе.

Што би рекао наш блаженопочивши патријарх Павле, а што важи за сваку ситуацију, па и ову, када треба изнети своје мишљење о питању како се одредити према статусу Косова и Метохије, потребно је увек водити рачуна о томе да будимо људи. Дакле, не нељуди, не полусвет, не несој, не они који у свету живе као пука телесна бића, који су, било због себичности било због страха, заинтересовани да само што лагодније и удобније проживе свој овоземаљски живот. Наиме, да би неко у пуном смислу те речи могао да претендује на то да буде човек, он мора у себи да има развијен смисао за моралност и духовност. Онај ко је у свом површном начину постојања ограничен само на једну димензију, ко је слеп за

душевну дубину и духовну висину, свакако то није, ма колико можда имао високо мишљење о себи, о својој образованости и хуманости. Уколико претходно ауторефлексијом не осветли властиту унутрашњост и не буде свестан онога што конституише српски национални идентитет, боље би било и да се не упушта у тзв. унутрашњи дијалог, будући да није компетентан да одлучују о ономе што је свето, а Косово и Метохија с правом имају статус свете српске земље.

Ма колико се то заговорницима евроатлантских интеграција чинило архаичним и политички некоректним, треба увек изнова понављати и подсећати: за Србе је територија Косова и Метохије света, баш као и Јерусалим за Јевреје, а светим се не тргује! Онај ко би да то чини није у пуном смислу те речи ни Србин ни човек, без обзира на то какав углед уживао или какву позицију имао у нашем друштву.⁵ Територија Косова и Метохије није гола ледина, већ је испуњена бројним српским светињама које вековима освећују ову страдалну и заветну земљу. Препустити их на милост и немилост онима који би да их оскрнавe и униште, био би велики грех. Оног ко сматра да се треба бринути искључиво за земаљску Србију, да је Небеска Србија тек пука илузија и бесмислица, треба подсетити да без Небеске Србије земаљска Србија не вреди много. Онај ко се шегачи са појмом Небеске Србије, кога интересује само земаљска Србија, у строгом смислу речи заправо и није достојан да се назове Србином⁶, баш као што ни онај ко даје предност

5 Будући да у сваком од нас постоји напетост између *јесте* и *треба*, могло би се рећи да неко у биолошком значењу речи свакако *јесте* човек, али не мора бити и у вредносном. Само онај ко се труди да своју палу природу преобрази тако што ће се врлинским животом све више уподобљавати Праобразу заслужује да се назове човеком. Наиме, док је нечовек онај ко се својим неморалним животом уподобљава демонима, човек је онај ко се уподобљава Богочовеку. Апел патријарха Павла „Будимо људи!“ био би неразумљив уколико бисмо сматрали да је неко већ самим својим пуким биолошким постојањем човек.

6 Еп. Атанасије Јевтић подсећа да „трајно опредељење за Небеско царство владика Николај назива опредељењем за Небеску Србију, али не у неком националистичком смислу, већ као духовно опредељење за следовање и идеје за Србима Светитељима, који су већ постали становници вечног Царства Христовог“ (Еп. Атанасије, *Свети Сава и Косовски завет*, стр. 302). Уверен да између земаљске и Небеске Србије не зјапи непремостива онтолошка провалија, већ да Срби живе у јединственој небоземној Србији, епископ Атанасије се критички осврће на Вучићеву изјаву „У ’небеској Србији’

Царству земаљском у односу на Царство небеско није у вредносном смислу истински човек, тј. не одговара појму човека, иако споља наликује на човека.

За све оне који су одрођени и обезбожени, територија Косова и Метохија представља само непотребан и сувишан терет, препреку на европском путу, баласт, омчу око врата који нам отежава приступ тобожњем европском потрошачком рају, па би, бар по њима, било најпапетније отарасити га се. У свом материјалистичком, аморалном и недуховном приступу животу, они одбијају да понесу крст. Уместо да достојанствено, без роптања носе свој лични и колективни крст, они би, како кажу, напосто само да живе „као сав нормалан свет“, што се у њиховим очима најчешће своди на потрошачки начин живота. Али Божјим промислом устројено је да се у физичком свету не може живети без некаквог крста.⁷ Чак и ако бисмо се, због своје безумности и саможивости, одрекли Косовског крста, неизбежно бисмо понели неки други, вероватно чак још и тежи крст. Наиме, уколико бисмо се одрекли Косова и Метохије, били бисмо осуђени на некакво друго страдање, само овог пута не Христа ради, него због својих грехова! Одбијањем да носимо крст који нам је од Бога дат, чија тежина свакако није већа од оне коју можемо да понесемо⁸, показали бисмо се као себична,

---

треба само да умремо, ништа више, а ја сам обећао живот“. Та изјава, по еп. Атанасију, показује да је Вучић, иначе нарцисоидно опседнут собом и својом тобожњом незаменљивошћу, упркос томе што се повремено, када му је то од политичке користи, буса у српска прса, заправо отуђен „од изворног карактера и етоса свог народа, од живог предања и идентитета и интегритета српског“. Вучићу, „ругачу јединствене небоземне Србије“, који скоројевићки и лакејски претендује да „промени свест српског народа“, измиче да „небоземна Србија над Косметом“ није мртва, да се „на њој, и за њу, и њоме“ живи (Еп. Атанасије, „Вучићево поповане против 'небеске Србије' или приватизација неба и земље“, у: www.kurir.rs, приступљено 21. 12. 2017.).

- 7 Јасперс је тврдио да су борба и патња заправо човекове граничне ситуације, да човек не може да проживи живот у коме не би било патње и борбе, да управо оне потенцијално доприносе изградњи човекове аутентичне егзистенције. Види: Карл Јасперс, *Филозофија*, Књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1989, стр. 403-412.
- 8 Бог увек води рачуна о томе да тежина и величина крста буде сразмерна нечијој снази, баш као и време ношења терета. По речима Св. ап. Павла, Бог „неће пустити да се искушате већма него што можете, него ће учинити са искушењем и крај, да можете поднијети“ (1. Кор. 10, 13).

бљутава, Светим Духом неосољена бића, а самим тим бисмо, док се страдањем и покајањем не искупимо за тај грех, привремено били лишени Божије помоћи. А у овом свету, који сав „у злу лежи“ (Јн. 5, 19), који је препун замки и искушења, страшно је и крајње непромишљено лишити се Божије помоћи.

Телесни Срби, који се често у свом постојању руководе психолошким механизмом идентификације са агресором, истичу да је за нас најпаметније да се беспоговорно повинујемо Западу, да се одрекнемо тобоже митске, мрачно средњовековне прошлости зарад светле евро(атлантске) будућности. Уколико пристанемо на све што од нас траже, наводно ћемо избећи садашњи политички притисак и будућа страдања, штавише припадајући западном победничком табору уживаћемо у благостању и моћи. Ако је цена за интеграцију у Европску унију Косово, треба је без много размишљања, моралисања и сентименталности платити. Но оне који помишљају да је исплативо одрећи се Косова зарад убрзања процеса европских интеграција, ваља подсетити да је цена за такву интеграцију унутрашња дезинтеграција. И то не само територијална. Одрицање и предаја Косова и Метохије за Србе не значи само пуки губитак некакве територије, већ пре свега губитак властитог идентитета. Баш као што су Јевреји током свог двомиленијумског егзила сачували свој идентитет управо захваљујући својој вери, сећању на Јерусалим и нади да ће се једном, кад то прилике дозволе, вратити у обећану земљу⁹, тако су и Срби у вишевековном ропству чували свој идентитет хранећи се Косовским заветом.¹⁰

9 Не одричући се територијалног упоришта свог верског и националног идентитета, Јевреји су из генерације у генерацију понављали исту заклетву верности: „Ако заборавим тебе, Јерусалиме, нека ме заборави десница моја“ (Пс. 136, 5). Чак и када се чинило да нема никакве шансе да се тако нешто оствари, да је „паметније“ одрећи се светиње и бринути се за своје прозаичне послове, они су непоколебљиво изражавали наду у повратак у свети град, говорећи један другоме: „Догодине у Јерусалиму!“ Срби би од Јевреја макар то могли да науче.

10 Димитрије Богдановић истиче да је Косово симбол српске државности и културе. Он подсећа да се у меморандуму српске владе упућеном конференцији амбасадора у Лондону 1913. приликом стварања Албаније каже да је Косово „нешто као Света земља српског народа“. По Богдановићу, светом је чини поготово „жива, незаборавна успомена на Косовску битку. (...) У низу великих битака европских народа (уз Термопиле, Поатије,

Освешћујући увид у огроман значај видовданског Догађаја за српски идентитет, тог судбинског Догађаја који се већ више од шест векова, попут Христове евхаристијске мистерије, увек изнова догађа у душама многих Срба и Српкиња, толико је присутан у српској култури да не треба трошити превише речи о његовој архетипској важности за све нас. Осврћући се на српску историју, која је сва у знаку Косовског распећа, Милош Ђурић пише: „Од свог сопственог живота наш народ је направио своју христософију, што најбоље показује Косовски Мит, који је изгубио своје историјско значење и добио снагу мистеријске мудрости. Светосавска идеја-сила и видовданска идеја-сила су два најпресуднија стваралачка импулса наше историје“.¹¹ Као што је Св. Сава поставио духовни темељ српском народу, одредивши га за православно исповедање вере и сведочење Истине, тако је Видовдан кулминација српске светосавске историје и културе, христолики голготски оријентир који наше историјско време дели на преткосовско и посткосовско, а духовну вредност уподобљавања Христу високо уздиже над свим материјалним вредностима. Истакавши да је страдање за слободу и правду „централни факт наше историје“, да је управо страдање Христа ради освештало српску историју, а нашу историјску драму учинило сакралном, Св. Николај Српски подсећа да је Лазарево „привољавање царству небеском, извршено (...) у име целог народа, (...) најјачи израз свеукупног смисла наше историје и њена регулативна идеја“.¹² Оне који сматрају да бисмо постали велики народ да није било Косовске жртве, треба подсетити да о величини неког народа не одлучује број него сој.¹³ „Баш Косово нас је“, с правом истиче српски

Куликово и друге), Косово је постало симбол одређења за вредности једне остварене цивилизације, симбол националног идентитета. Предање о Косову, у тесној вези са представама о српској слободи и о мартирijuму узвишеног одређења за 'царство небеско', траје потом кроз мрачну епоху османлијског ропства као жива порука за будућност, као ослободилачка свест, а не као миг“ (Димитрије Богдановић, *Разговори о Косову*, стр. 43).

11 Милош Ђурић, „Смисао светосавља“, у: *Изабрана дела*, том II, стр. 68.

12 Владика Николај, „Косово и Видовдан“, стр. 347.

13 Блаженопочивши патријарх српски Павле инсистирао је управо на соју а не на броју хришћана: „Наша Црква рачуна са квалитетом, а не са квантитетом. (...) Бог себе не назива Богом милиона, него Богом светих. Зато је на нама да се трудимо да не будемо међу милионима људи ако су нељуди, него међу појединцима који теже правди божанској“ (Књигољубац, *Бог ће помоћи ако има коме : патријарх Павле – живот и сведочења*, стр. 355). По

Златоуста, „учинило великим народом. Оно је наша народна Голгота, али у исто време наше народно васкрсење, духовно и морално“.¹⁴ Све док су Срби верни Косовском завету, док се опредељују за Царство небеско, они потврђују, упркос свим историјским искушењима, свој национални идентитет. Као што наша историја сведочи, они Срби који би примат дали материјалним вредностима, одрицали би се своје вере и временом престајали да буду Срби, утапајући се у неке друге нације, готово по правилу непријатељски усмерене према свом српском корену.

Но чак и онај коме је страна духовна димензија проблема, ко је скептичан према свему ономе што би могло да га асоцира на нешто митско и религиозно, тешко да може да очекује да ће наши проблеми бити решени потписивањем правно обавезујућег уговора са Приштином о признавању реалности на терену.¹⁵ Чак и ако у том чину не би видео срамну издају, тешко да може поверовати, упркос пропагандној машинерији која покушава да нас увери у могућност равноправног припадања евроатлантској заједници просвећених, политички коректних народа, да више неће бити притисака са Запада. Наиме, видевши да имају посла са млаким и недостојним људима, са несојем и полусветом, са људима који се „одричу вере због вечере“, западни моћници би наставили са свакојаким условљавањима, од територијалних до вредносних. Свесни чињенице да Србија има православан духован корен, као и могућности да ће се можда једног дана на историјској сцени појавити нека нова српска поколења, достојнија и храбрија од садашњег, закључили би да је, док су по њихове интересе тако повољне околности, најпаметније што је више могуће унизити и

Милошу Ђурићу, вредност једне нације треба „мерити према колику је победу извојевало у њој небеско начело над земаљским“ (Милош Ђурић, *Видовданска етика*, стр. 3).

14 Владика Николај, „Косово и Видовдан“, стр. 326.

15 Тзв. реалност на терену није нешто статично и непромењиво. Пошто све што постоји у физичком свету подлеже историјској динамици, и та реалност ће се променити захваљујући синергији човекове делатности и Божије милости. Оно што је данас реално није то било пре неколико деценија, као што то неће бити кроз неколико деценија. Када би се човечанство руководило искључиво само оним што је тренутно реално, а не би сањало о идеалном, не би било историјског напретка. Исто важи и за сваки народ и за сваког појединца.

територијално смањити Србију, и тиме знатно умањити шансе српском народу да се икада поново дигне из блата. Предајом Косова и Метохије притисци на Србију се, по свему судећи, не би смањили него убрзо чак и увећали! Није тешко разумети каквом би се логиком руководили западни моћници: кад су ови јадни и никакви Срби добровољно пристали да предају оно што им је најсветије, пристаће на све, само да их још мало притиснемо и уценимо.¹⁶ На дневни ред дошло би питање Рашке области, па Војводине, и ко зна шта све још.

Посматрано из духовне перспективе, нема сумње да било који чин неке личности има последице не само по њен живот, него у извесној мери утиче и на ближње (породицу и пријатеље, покојне сроднике), на народ коме ова личност припада, као и на читаво човечанство.¹⁷ Имајући у виду да својим поступцима, мислима и емоцијама делујемо на свет око нас, морали бисмо бити свесни своје одговорности за то како живимо и мислимо, поготово како одлучујемо. Наравно, немају сви људи исту одговорност. Одговорност је рангирана сходно нечијем друштвеном положају, као и нечијој свести о универзалном космичком моралном закону, односно Божијим заповестима. Највећа је свакако одговорност оног ко је на врху хијерахије, било световне било духовне. Иако је у случају доношења одлуке о Косову и Метохији свакако на Вучићу највећа политичка одговорност, ни они који га подржавају нису је лишени. Уколико буду учествовали у евентуалној издаји, не само неизбрисива историјска љага издаје него и последице греха издаје остаће и на њима.

Св. Николај Српски, говорећи о издаји у српској историји, помиње три лика којима је заједничко то што

16 Као прилог неопходности чувања личног и националног достојанства сетимо се Канта који је истицао да онај „ко од себе начини црва, не може после тога да се жали што га газе ногама“, Имануел Кант, *Метафизика морала*, Књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1993, стр. 237.

17 Старац Тадеј је истицао да не само наши поступци него и речи и мисли утичу на нашу околину: „Својим племенитим, мирним и тихим (мислима), пуним добра, утичемо и на себе и зрачимо миром свуда околу, и у породици, и у држави, и свуда. То делује не само на земаљској кугли, него и у васиони. (...) Ако се бавимо негативним мислима, ево нам велико зло. Када је у нама зло, оно зрачи из нас, и у породици, и у кругу куда се крећемо“, *Поуке старца Тадеја*, стр. 31-32.

њихова имена садрже одредницу Вук – Вукан Немањић, Вук Бранковић, Вујица Вулићевић.¹⁸ Као што је познато, Вуканова издаја састојала се у томе што је српски народ хтео да одвоји од православља и приклони га латинској јереси. Вук Бранковић је наводно издао Св. кнеза Лазара на Косово пољу, повукавши се са својом војском из битке¹⁹, а Вујица је одговоран за убиство свог кума, вожда Карађорђа. Те издаје су у тој мери урезане у свести српског народа, да попримају обресе Јудине издаје.²⁰

Но подсетимо такође да се последице издаје на ограничавају само на неизбрисиву историјску љагу, него да оне на потомство издајника навлаче породично проклетство, о чему речито сведочи случај потомака оних који су одговорни за Карађорђеву смрт. Као што је познато, Милошев син Милан умро је млад, док је кнез Михаило убијен у атентату. Милошев праунук, краљ Александар, убијен је 1903. у атентату, чиме се угасила породична лоза Обреновића. Вујица Вулићевић је умро у немаштини, презрен и тешко болестан. Његова деца, син и ћерка, умрли су млади, као и сва његова унучад. Карађорђево убица, не само што је полудео, него је и његова смрт била страшна: несрећним „случајем“ оклизнуо се и пао на воденички витл, који га је смрвио. Син му је умро млад, а ћерка полудела.

Што се тиче оних који су били у сродству са Вујицом Вулићевићем, будући да су итекако били свесни тежине његове издаје, као и последица те издаје, нико није ни помишљао да

18 „У историји српској забележена су имена три издајника, сва тројица са именом – Вук“ (Владика Николај, „Косово и Видовдан“, стр. 358).

19 Има историчара који сматрају да Вук Бранковић није издао на Косово пољу, већ да је штавише имао најважнију улогу у Пировој српској победи, будући да је до ногу потукао противничко крило. По њима, оптужба за издају на Косову последица је или настојања присталица кнегиње Милице да се онемогући Вуку Бранковићу да евентуално наследи власт у Србији након погибије кнеза Лазара, или пак народне потребе да нађе кривца за вишевековно ропство под Турцима, а Вук је био идална особа за фигуру архииздајника зато што је, за разлику од видовданских великомученика, преживео битку.

20 По Св. Николају Српском, „сви пресудни догађаји у историји света имали су своје издајнике. Прототип свима њима јесте онај Јуда који је Бога издао“. Уверен да духовна издаја претходи фактичкој, он каже: „Не може ни бити нико издајник свога народа и правих народних вођа ко најпре није постао издајник Бога“ (Владика Николај, „Косово и Видовдан“, стр. 358).

свом детету надене име Вујица. Будући да и наш председник у свом презимену има исту одредницу – Вук, морао би да поведе рачуна о томе да у нашој историји не буде упамћен као четврти Вук. Људски живот је кратак, тако да и уживање у политичкој моћи неће дуго трајати. Свест о историјској љазу коју би понео због велеиздаје, а поготово о страшној вечној оностраној судбини душе због таквог греха, морала би да га наведе да добро размисли пре него што се одлучи да испуни оно што од њега очекују западни моћници. Уколико није у стању да остане чврст, усправан и достојанствен у одбрани виталних српских интереса, најбоље би било да се повуче из политичког живота.

Нико не каже да је Вучићева позиција лака, као што није била ни његових претходника, које је он сâм својевремено с правом оптуживао да својим повиновањем западним налозима корак по корак издају свету српску темљу. Иако је несумњиво изложен снажним западним притисцима да се сагласи са пријемом тзв. државе Косово у Уједињене нације, на њему је као политичару да се тим притисцима како зна и уме одупре и пролонгира у недоглед било какав акт признања. Сходно Христовом савету „Будите, дакле, мудри као змије и безазлени као голубови“ (Мт. 10, 16), од наших политичара се не тражи да се упуштају у отворен сукоб са Западом, већ да испоље политичку мудрост. Ако су већ започели преговоре, могу да их наставе, али не би смели да чине никакве даље уступке, поготово не да било шта правно обавезујуће потписују. Иако неки од њих покушавају да нас увере у супротно, сада за Србију још увек није време да се о територији Косова и Метохија донесе коначна одлука.²¹ Наиме, само онај ко је слеп не види да време ради за нас. Чудно је како управо они који Милошевићу замерају да није уочио тектонске историјске промене које су се пред њим одигравале, и сами нису у стању

21 Блаженопочивши старац Тадеј, познат по свом дару прозорљивости, не само што је најавио да ће Косово, ако се покајемо и преобразимо, поново бити српско, него је такође поручио да наши политичари не смеју да журе са склапањем било каквог правно обавезујућег споразума, јер су за нас још увек неповољне околности за решавање косовско-метохијског проблема. По њему, ништа не смемо потписивати. Напросто треба стрпљиво да чекамо, морално и духовно узрастајући, на повољније међународне околности. Убрзо ће доћи наше време, када ћемо, готово преко ноћи, вратити у своје окриље свету српску земљу.

да то данас виде.²² Док Запад, који би да нас лиши Косова и Метохије, из дана у дан постаје све слабији, Русија и Кина, наши потенцијални савезници, јачају, тако да без њих неће моћи да се одлучи наша судба. Наравно, уколико ми сами претходно не одустанемо од оног што би за нас морало бити свето и предамо се без икакве реалне потребе. Нити је више Запад толико јак као пре две деценије, нити су изгледи на материјално благостање у оквиру Европске уније, која је у дубокој кризи, реални. Лакомислено (и неморално!) одустати од Косова и Метохије наликовало би на оног ко би, упркос упозорења да то не чини, у бесцење продао своју дедовину и купио карту за Титаник.

Већ смо истакли да Косовски завет почива на светосавском темељу, на опредељењу за Царство небеско, као и да би изневеривање тог завета значило губитак властитог идентитета. Оне којима национални идентитет не значи много, који би напросто само да буду Европејци, космополите, не ускогруди Срби него грађани света, треба подсетити управо на универзалност Косовског завета.²³ Наиме, у основи Косовског завета је хришћанско опредељење за Царство небеско. Сваком човеку на свету, на основу властитог искуства, разумљива је унутрашња борба коју свако од нас води са самим собом двоумећи се да ли ће се определити за Царство земаљско или Царство небеско, за приземно или идеално, прагматично или морално.²⁴ И као што свако од нас гаји симпатије према храбрим Грцима који су се, под вођством Леониде, неколико дана у Термопилском кланцу одупирали вишеструко надмоћном непријатељу, те му је лако да се идентификује са њима²⁵, баш као и са свима

22 По свему судећи, егоистички краткорочни интерес оних који се залажу за утапање Србије у западни блок спречава увид у оно што је, поготово дугорочно посматрано, заправо мање-више очигледно.

23 Иако себе радо доживљавају као космополите, наши мондијалисти под тим ипак обично подразумевају идентификовање са богатим Европљанима или Американцима, са онима који живе у благостању, али не и са сиромашним и обесправљеним грађанима света.

24 И они који нису религиозни итекако су свесни чињенице да је често потребна унутрашња борба како би наша умна природа тријумфовала над нашом чулном, нагонском природом. Што би рекао Кант, док чисто интелигибилна бића, чија је воља света, спонтано поштују морални закон, за човека, који је уједно и чулно и умно биће, морални закон се намеће у форми императива.

25 Издајника Ефијалта, који је, полакомивши се на новчану награду,

онима који су спремни да се жртвују за заједницу и опште добро, тако је и сваки слободољубиви човек на планети Земљи, док размишља о Косовском боју, на страни Лазара и његових витезова против бројно надмоћне а морално инфериорне османлијске силе. Имајући у виду општељудску димензију морално-духовног императива опредељивања за Царство небеско, за правду и добро, издаја Косова представљала би велики грех, и то не само као огрешење о некакав наводно ускогрудни национални интерес него и као огрешење о општељудски интерес. Морали бисмо бити свесни да су, док одлучујемо како ћемо се одредити према светој косовско-метохијској земљи, очи не само наших предака и потомака него и читавог човечанства упрете у нас. За многе понижене народе света, који су се увек потајно дивили снази српског народа да моћницима одважно каже Не²⁶, тај чин издаје би представљао велико разочарење и обесхрабрио би их у евентуалној намери да се и сами одваже на усправан и достојанствен ход кроз историју.

Посматрано из есхатолошке перспективе, за српски народ је духовни императив одлучно одупирање западном

Персијанцима показао како да дођу бранитељима иза леђа, не гнушају се само Грци, већ свако ко о томе слуша.

- 26 Шелер је с правом одређивао човека као биће које је у стању да каже Не: „Успоредан са животињом, која увијек збиљском битку каже 'да' (...), човек је 'онај који може казати не'. Он је 'аскет живота', вјечни протестант против све голе збиље“ (Max Scheler, *Položaj čovjeka u kozmosu*, стр. 65). Све док се неко слепо и кукавички приклања сировом фактицитету још увек се није издвојио из пуке биолошке сфере и уздигао до духовне. Моћи рећи Не моћницима одлика је моралних и духовних људи. За тако храбар чин потребна је духовна снага. Српски народ, упркос слабостима и манама многих Срба, имао је храбрости да великим силама каже Не и 1389, и 1804, и 1912, 1914, 1941, 1948, па и 1999, чиме је за друге народе постао образац за угледање. Искуство нашег народа сведочи да је утолико лакше рећи Не моћницима овог света, уколико се претходно каже Да Христу! Као што се српски народ 1389. жртвовао „на бранику хришћанске Европе“ (Димитрије Богдановић, *Разговори о Косову*, стр. 43), тако је то чинио и 1999, ма колико то код многих његових припадника неосвешћено било. За разлику од 1389, када смо хришћанску Европу штитили од исламског освајача, овог пута бранили смо хришћанство од постхришћанског Запада. Као што је Хитлеров бес због 27. марта 1941. одложио немачки напад на Русију за 37 дана, услед чега немачка војска, суочивши се са великом зимом, није успела да заузме Москву, тако је и наше одупирање западним силама деведесетих година дало времена Русији да се опорави и поново заузме позицију велике светске силе, што ће се показати кобним за пројектовану владавину Новог светског поретка.

притиску да на било који начин призна тзв. државу Косово. Свако од нас морао би да размисли не само какав је наш одговор у историјском светлу него какав је и из перспективе краја историје, односно из димензије вечности, тј. да ли он доприноси победи добра или зла, како у историји тако и у надисторији.²⁷ Наиме, будући да по светим оцима живимо у предапокалиптичком времену, у основи сваке одлуке, па и оне да ли смо за Европску унију или Русију, морао би бити фундаментални избор: да ли сте за Христа или свесно или несвесно за Антихриста. Није тешко констатовати да је западна Европа постхришћанска, да се фактички одрекла Христа. Упркос томе што би за своја велика цивилизацијска и културна достигнућа морала бити захвална Христу, који је својом натприродном светлошћу разагнао паганску таму, она то одавно више није. Горда због своје моћи, окренула је леђа Христу, одрекавши се свог изворног хришћанског идентитета, тако да ће и Христос њој, уколико се не покаје, ускоро окренути леђа.²⁸ Будући да Нови светски поредак припрема услове за долазак Антихриста, да меки тоталитаризам све више прожима планету, било би крајње непромишљено и неморално одустати од своје слободе и суверености, те му се добровољно предати на милост и немилост.

27 Епископ Атанасије истиче да је „Лазарево и наше Косовско опредељење истовремено и историјско и надисторијско“. Оно је историјско „зато што се њиме и сам Лазар и цео народ определио *овде* на земљи, у историји, за нешто што ту историју *'суди'*, тј. просуђује, *процењује* стварношћу и вредношћу есхатолошком“, а „надисторијско, есхатолошко, јер се њиме Лазар и сав народ определио за искање најпре и првенствено Царства Божјег и Правде Његове“ (Еп. Атанасије, *Свети Сава и Косовски завет*, стр. 324-325). О разлозима зашто православно хришћанство процењује историју есхатологијом види: Исто, стр. 317-322.

28 О дехристијанизацији западне Европе су код нас у прошлом веку најуверљивије писали Св. Николај Српски и Св. Јустин Ћелијски. У основи процеса замене теохуманизма хуманизмом, који ће кулминирати у христорборству и нихилизму, они виде искривљавање изворног Христовог учења. Св. Николај Српски тврди да је западна Европа у знаку јереси: „Најпре папска архијерес, потом лутеранска јерес, па калвинска, па суботашка и тако скоро без краја. Конац свих тих јереси завршава са атеизмом“ (Николај Охридски и Жички, *Кроз тамнички прозор*, стр. 243). Уверен да свако „богоборство увек завршава самоубиством“ (Јустин Поповић, *Православна црква и екуменизам / Светосавље као философија живота*, стр. 223), да се западна Европа, одрекавши се Христа, претворила у духовни леш, Св. Јустин Ћелијски нас одвраћа од самодеструкције и позива да се вратимо свом светосавском духовном корену.

Не само библијска поука него и вековно историјско искуство уче нас да је прагматичан савез са злим савезником, поготово дугорочно посматрано, заправо веома лош и непромишљен потез, јер је из духовних разлога осуђен на пораз.²⁹ Није такође тешко уочити да Запад, осим што све више подвргава технолошкој контроли све видове људске комуникације, промовисањем различитих облика греховног понашања као људских права (абортус, хомосексуалност, еутаназија, сатанизам) из дана у дан све више припрема услове за појаву и зацарење Антихриста.³⁰

Библија нас такође учи да од моралног и духовног лика владара зависи судбина његовог народа.³¹ Ако то имамо у виду, чини се да нам се не пише добро. Упркос пропагандној машинерији која треба да нам представи Вучића као изузетно племенитог човека, који напросто живи и изгара за Србију, стварност је нажалост другачија – он се често понаша као да Србија постоји само зарад њега и оних око њега. Имајући у виду да, сходно духовним законима, имамо владара каквог заслужујемо³², морали бисмо да се дубоко замислимо о на-

29 На основу библијских примера, Св. Николај Српски указује да „безбожан и неваљао савезник у рату навлачи несрећу како на себе тако и на своје добре савезнике“, да „ортаклук са злом доноси свима ортацима зло“ (Епископ Николај, „Рат и Библија“, у: *Изабрана дела у 10 књига*, стр. 180).

30 Ради наводне борбе против тероризма, на „демократском“ Западу све више се суспендују људске слободе. Не само што се традиционалне хришћанске моралне норме релативизују него је однедавно на Флориди озакоњено да се чак и у вртићима и школама отворено пропагира сатанизам. Иако је још увек чиповање људи (ласерско утискивање жига звери) ствар слободног избора, све већа спремност грађана западних земаља да тако нешто прихвате, наговештава да је успостављање тоталитарног друштвеног система, у коме се неће моћи живети без жига – којим се човек одриче Христа, све ближе и извесније. Залагање појединих западних политичара да се укине готовинско плаћање корак је ка увођењу плаћања искључиво посредством картица, након чега би уследио захтев да се, због спречавања компјутерског криминала, уведе ласерско печећање људи и тиме омогући „најсавршенији“ начин платног промета. Види: Старац Пајсије Светогорац, *Духовно буђење*, стр. 183-191.

31 Св. Николај Српски истиче да као што „због добрих старешина, Господ дарује мир и благостање једном народу“, односно „одбија нападаче и дарује победу једном народу“, тако „греси старешина народних проузрокују рат и губе рат“ (Епископ Николај, „Рат и Библија“, стр. 178 и 174).

32 Библијска изрека да „нема власти да није од Бога“, да су „власти што постоје од Бога (...) установљене“ (Рим. 13, 1) не значи и да је свака власт, било световна било духовна, по Божијем благослову. Нека је наиме само по Божијем допуштењу, као казна за непокајане народне грехе.

шој одговорности, те да се покајемо и одлучимо за вођење што моралнијег и духовнијег начина живота, јер само тако, као појединци и као народ, можемо бити достојни Божије милости и наклоности. Уз апел свима онима који се одричу Косовског завета да преиспитају сами себе тако што ће повести унутрашњи дијалог са самим собом, који им, уколико га искрено спроведу, може помоћи да се освесте и преобразе, треба се такође и усрдно молити за њих, да их Бог уразуми и да им снаге за покајање.³³ Поготово је потребно молити се Александра Вучића, и то не само да напросто промени мишљење, будући да је то већ чинио не променивши властито биће, него да се покаје и преуми, те почне богоугодно да се понаша.³⁴ Ако би се то десило, све би након тога за Србију

Одговарајући на питање зашто Бог допушта да владају недостојни, Св. Анастасије Синајски подсећа на Божије речи: „Даћу вам пастире по срцу вашем“ (Јерем. 3, 1), те поучава: „Из овога је очигледно да су властодршци, који су достојни власти коју носе, од Самога Бога уведени у своје звање. Други, пак, властодршци који су недостојни свога звања, уводе се у њих по Божијем допуштењу, или по Његовој светој вољи због недостојности народа над којим владају.“ Св. Анастасије наводи да је у време владавине тиранина Фоке у Константинопољу живео један монах светог живота, који је данима у молитвама вапио Богу: „Госпode, Госпode, зашто си нам дао оваквог цара?“ Након вишедневне усрдне молитве овај монах се удостојио Божијег одговора: „Зато што нисам могао да нађем другог, горег од овог“ (Владимир Димитријевић, „Православни монархизам : извори и смисао“, у: *Двери српске*, бр. 28, стр. 9). Сличан одговор Бог је дао и грешном народу који се, уздишући, питао зашто им је Бог послао тако недостојног епископа: „Тражио сам за вас горега, али га нисам нашао!“ (Архим. Тихон Шевкунов, *Несвети а свети и друге приче*, стр. 309).

- 33 На оне „код којих је самољубље јаче од љубави према народу“, који се не осећају издајницима свог народа упркос томе што им је животнo опредељење супротно Косовском завету, српски Златоусти апелује: „Али пре него што падне клетва Краљева и клетва народна на њих и на децу њихову ми их позивамо на покајање“ (Владика Николај, „Косово и Видовдан“, стр. 359). Но да би се покајање догодило, ваљало би стварати духовну атмосферу која подстиче на покајање. СПЦ би се морала угледати на РПЦ. У Русији Црква организује покајне ходове, током којих долази до излива јаких покајничких осећања. Кајањем не само због властитих него и предачких грехова многи од верника су се морално и духовно препородили. Будући да је Вучић најавио формулисање предлога за решавање косовско-метохијског проблема током марта 2018, ваљало би да СПЦ организује молебана и литије, да вернике позове на појачану молитву за одбрану Косова и Метохије, као и за спас и духовну обнову српског народа.
- 34 Уместо да пронађе праву меру, да изгради уравнотежену политичку позицију, Вучић се, зарад доласка на власт, одлучио да напросто промени мишљење, да некадашњи шовинистички став замени поданичким ставом пуке послушности Западу. Иако његови пропагандисти покушавају да нас

било много лакше, јер бисмо могли да наш државни брод усмеримо ка правом циљу – моралној и духовној обнови, што је неопходан предуслов за повратак наше привремено окупиране територије.³⁵ Ако нам је допуштено да изнесемо своје слутње о Божијем промислу, дубљи смисао привременог губитка свете српске земље је у неопходности напора, како личног тако и саборног, у обнови српског бића, како бисмо спремни дочекали велики, светскоисторијски изазов који очекује и нас и читаво човечанство.³⁶

Увек када је у ситуацији да донесе неку важну животну одлуку, поготово када се она тиче (заветне) заједнице, човек треба да има на уму да никако не сме да следи нечасни Јудин пример. Мада нико од нас не може дословно поновити Јудину издају, будући да је као архетипска јединствена и непоновљива, нажалост могуће је, о чему сведочи светска историја, подражавати је. Све оне који помишљају на издају ваља стога подсетити управо на Јудину судбину, на чињеницу да некад након велеиздаје више нема ни могућности ни времена за поправку. Због тога на све оне који су од светских моћника, у

увере како он аутономно доноси одлуке, његова политика безрезервног повиновања страним економским интересима показује да нас таква претерана кооперативност води у полуколонијални положај. Док су му пуна уста европских вредности, наши радници су у страним компанијама често у ропском положају. Уместо да држава штити њихова радна и људска права, Вучић им сугерише да бездушним страним компанијама, које су иначе добиле огромне финансијске подстицаје за инвестирање, буду захвални за недостојан положај у коме се налазе (што би Вучић рекао, важно је да се ради, није важно колика је надница). Уместо што се једна радикалност замењује другом, супротном, која је једнако погубна као и прва, било би добро да се сваки наш политичар, а поготово онај који одлучује о туђим судбинама, покаје, преуми, те убудуће своју политичку делатност схвати као истинско служење народу, а свој политички позив (*Beruf*) као одговор на Божији зов (*Ruf*).

- 35 Као први корак, од великог симболичког значаја, предлагемо забрану емитовања ријалити-програма пре поноћи. Уместо да прљају свест људи и заглупљују их, наши медији би, на сугестију преумљеног Вучића, могли да понуде садржај који би био од користи за душе гледалаца и реафирмацију етичких и духовних вредности у нашем друштву.
- 36 У време док је територија Косова и Метохије била у нашем поседу, нисмо много обраћали пажњу на њу. Већина Срба, васпитана у комунистичком духу, била је равнодушна према српским светињама. Данас, када се човек излаже опасности, како би их посетио, оне нас све више привлаче, све више нам значе. Као што смо временом заслужено изгубили оно што нас се није тицало, о чему нисмо мислили, што нисмо посећивали, тако ћемо једном то повратити, уколико нам буде у мислима и срцима.

символичком смислу, добили тридесет сребреника, апелујемо да их врате док још увек није касно. Као што показује Јудин пример, узалуд је након издаје раскајати се и бацити их. Жиг издаје остаће на њима не само у историјском сећању народа него и у вечности.

Пропагандном машинеријом конструисани Вучићев лик можда може привремено да завара већинско гласачко тело Србије, али свакако неће моћи оне који ће једном просуђивати о његовом делу, поготово не може Бога, непогрешивог и праведног судију.³⁷ Отуда би Вучић морао да поведе више рачуна о вечности него о својој ефемерној тренутној политичкој моћи, више о сопственој души него о

37 Једнострано интерпретирајући рационално-протестантски начин живота, Вучић се хвали како он, за разлику од осталих, углавном лених Срба, непрестано ради, и то дан и ноћ, и на празник и на црвено слово. Али шта то он заправо ради и какви су резултати тог рада, тј. да ли је његов рад од Бога благословен? Приметимо да његово прекомерно старање о свом политичком рејтингу, као и брига о имиџу није од никакве користи за грађане Србије, те би било погрешно такву делатност третирати као рад. Тренутно владајући систем у коме лојалност има предност над компетентношћу, у коме је важнија улепшана, ружичаста представа о стварности од саме те стварности, свакако да нам не користи, већ штети. Волели бисмо да и наш председник, попут Путина, макар недељом и празницима, иде на литургију, а не само да ради. Док Путин посећује манастире и дочекује Благодатни огањ, Вучић уместо да оде на божићну литургију гостује на Пинку! Седницу Владе заказује на Никољдан, чиме показује да уопште не поштује ни властиту крсну славу ни евентуална верска осећања својих министара. А шта тек рећи о његовом срамно срчаном заказивању термина председничких избора, који је подразумевао да би се евентуални други изборни круг одиграо на Васкрс. Зашто је изабрао баш тај термин? Због, и за протестанте незамисливе, а за Бога крајње увредљиве рачунице да ће тада имати веће шансе да буде изабран. Наиме, по прагматички исправној али у моралном погледу срамној калкулацији, симпатизери опозиције, иначе финансијски боље стојећи, би у неупоредиво већој мери од Вучићевих дали предност одласку на одмор него изласку на изборе. Оваквом одлуком, баш као и оном о избору за премијера особе која се јавно декларише као припадник геј популације (њен лични грех постао је и колективни), Вучић је нанео велику духовну штету Србији. Пошто му је, као тобожњем следбенику Вебера, страшно читање православног аутора, упутимо га, рецимо, на речи Св. Николаја Српског. Он је својевремено политичаре опомињао на православно народно веровање да се „изборима у празничне дане скрнавe празници и вређа Бог“. Као пример „зле последице од избора у велике празнике“ наводи да је ужички народ, чувши да су избори 1927. одређени на православно Усековање, предвидео да ти избори неће изаћи добро. „И заиста није било добро. У народној скупштини пала је крв; убијени су Радићи. Народ је то довео у нераздвојну везу са скрнављењем страшног празника Усековања“ (Епископ Николај, „Емануил“, у: *Сабрана дела*, књ. 5, стр. 424).

политичком рејтингу.³⁸ Његошове речи „су чим ћете изаћ пред Милоша и пред друге српске витезове“³⁹, дубоко су се уразале у свест нашег народа. Али није питање само како ће неко од нас изаћи пред Милоша, косовске јунаке или Карађорђа, него и пред Његоша, Ракића и Нушића, Надежду и Исидору, Теслу и Пупина, као и многе друге Србе и Српкиње, задојене светосављем и Косовским заветом. А поготово како пред Св. кнеза Лазара и Св. Саву.

Све оне који су постали малодушни, који би да се једном већ, било како, реши проблем Косова и Метохије, па да након тога можемо лагодније да живимо, треба подстаћи да промисле о духовном смислу наше борбе за свету српску земљу. Ма колико се чинило да је зло тврдокорно, да не може шут са рогатим, ваља знати да се зло увек, пре или касније неизбежно изнутра распада. Спољашње зло је управо ту да бисмо се у невољи окренули Богу, да бисмо се покајали, преобразили, изборили са злом у себи и око себе. Бог свакоме, па и нашим непријатељима, оставља прилику да се покаје и поправи. Мада се Албанцима чини да су победили, они и не слуте да својим грешним понашањем, које прекорачује сваку људску меру, на себе све више навлаче Божији гнев. Државност коју би да стекну на основу насиља и злочина, помоћу новца стеченог трговином људским органима, белим робљем и дрогом, из духовних разлога не може да се одржи. На трулим темељима немогуће је изградити чврсту и трајну државну грађевину. Када истакне предвиђено време за страдања Срба, које је казна због тога што су Богу окренули леђа, уследиће неизбежан историјски преокрет. Зато, уместо дефетизма, који експоненти западних интереса, посредством прозападних медија, срачунато шире, треба остати успра-

38 Иако смо, у оквиру примарног настојања да духовним аргументима поткрепимо апел за одбрану Косова и Метохије, па самим тим осудимо било какву помисао на евентуално одрицање од свете српске земље, били принуђени да подвргнемо Вучићеву политику оштрој критици, верујемо да је наша критика у основи била добронамерна. За разлику од оних који се, зарад себичних интереса, додворавају Вучићу, који му својим ласкањем отежавају да сагледа истину – чиме му наносе душевну штету, од наше критике би, уколико се не разгневи него о њој пажљиво размисли, могао да има користи. За њега би, као уосталом и за сваког од нас, био корисно да се макар повремено сети Христових речи: „Јер каква је корист човјеку ако сав свет задобије а себе упропасти или себи науди?“ (Лк. 9, 25)

39 Петар Петровић Његош, *Горски вијенац*, стр. 25.

ван, достојанствен и непоколебљив, односно трудити се око свог властитог моралног и духовног преображаја⁴⁰, стрпљиво чекајући да се историјске околности и Божија наклоност промене у нашу корист. Све оне који прљају и кваре српско биће, било лагањем и лоповлуком, било пропагирањем блуда и перверзије⁴¹, треба најпре опоменути, а ако су непоправљиви морално жигосати, као што је то својевремено предлагао Арчибалд Рајс, ужасавалујући се склоности многих градских Срба да се друже са онима који су се нечасно обогатили, као и онима који своју политичку моћ користе у себичне сврхе.⁴²

Што рече Његош, Косово је за све нас „грдно судилиште“.⁴³ Свако поколење полаже испит верности Косовском завету. То је непогрешива мера којом се мери ко смо и шта смо, свако од нас појединачно, као и народ у целини. Преиспитивати Косовски завет непотребно је, штавише са духовне тачке гледишта чак и недопустиво, јер је његова утемељеност неупитна, налик оној коју за јеврејски народ има савез склопљен са Богом на гори Хорив. Као што је Мојсије у име целокупног јеврејског народа склопио савез са Богом, тако се Св. кнез Лазар у име целокупног српског народа определио за Царство небеско. Уместо богохулне помисли да Косовски завет доведемо у питање и евентуално се определимо за Царство земаљско, једино што треба

40 „Божја реч, забележена у Светом Писму Божјем, учи нас да срећа и несрећа једнога човека, једне породице, потомства и друштва зависи од извршења или гажења моралног закона Божјег“ (Еп. Николај, „Номологија“, у: *Изабрана дела у 10 књига*, стр. 45).

41 Мада власници и уредници наших медијских кућа то вероватно и не слуте, будући да се не брину о својој души, а камоли о Србији, већ првенствено о својим материјалним интересима, велики је грех оних који посредством медија шире вулгаран садржај и тако прљају свест људи. Одговорности нису лишени ни они који људима одвраћају пажњу од оног што је битно, нудећи им приземну забаву.

42 Иако се дивно моралности и родољубљу Срба из народа, Рајс је указао да су припадници српске интелигенције, а ту убраја и чиновнике и политичаре и пословне људе, углавном егоистични, склони робовању материјалним вредностима: „Част је непозната вредност на берзи 'интелигенције'. Частан човек се сматра глупаком, а цени се само онај који лукавством уме да прекрене догађаје у своју корист. Природно је да родољубље не иде уз таква осећања. (...) Многи припадници 'интелигенције' би хладно жртвовали слободу, и опстанак своје земље, ако би то њима лично било од користи“ (Др Рудолф Арчибалд Рајс, *Чујте Срби : чувајте се себе!*, стр. 53-54).

43 Петар Петровић Његош, *Горски вијенац*, Просвета, Београд, 1963, стр. 62.

испитивати, и то увек изнова, јесте то да ли смо му одани.⁴⁴ Иако су многа српска поколења сумњичена да су на путу да изневере Косовски завет, упркос повремених застајања и посртања у за Србе тешким и мукотрпним временима, никада се то још није десило.⁴⁵ Хоће ли се наше поколење показати као најслабије и најнедостojније?

Они који сматрају да управо сада треба правно обавезујуће решити питање Косова и Метохије тврде да ће Србија, ако одустане од одбране наводно већ неповратно изгубљене територије, обезбедити себи услове за несматан економски развој и живот у миру, штавише да ће таквом одлуком значајно допринети светском миру. Онима који нас плаше новим ратним страдањима, бомбардовањем, санкцијама и томе сличном, треба скренути пажњу на чињеницу да мир у свету никако не зависи од наше попустљивости него од односа великих сила. Свет се, због људског безакоња које све више прља Земљу и „призива“ очишћујући огањ страдања, нажалост налази пред светским ратом, пред тектонским економским и друштвено-политичким поремећајима. Пошто ће будући рат неизбежно довести до новог одређивања граница, нема разлога да сами брзоплето и непромишљено пристанемо не оне које су не само за нас у етичко-духовном смислу неприхватљиве него и са гледишта међународног права нелегитимне и нелегалне. Осим тога што је дубоко неморално, одрицање од Косова и Метохије је чак и са становишта реалполитике непотребно

44 Занимљиво је да многи наши политичари не доводе у питању мантру „Европска унија нема алтернативу“, што би иначе било крајње легитимно и паметно преиспитати, а спремни су да оспоре оно што би за све Србе морало да буде свето, што не сме бити предмет трговине.

45 Не само што је у својој песми „На Газиместану“ Ракић поручио да је такво подозрење неоправдано (Данас нама кажу, деци овог века, / Да смо недостојни историје наше / Да нас је захватила западњачка река / И да нам се душе опасности плаше. / Добра земљо моја, лажу ...) него је с пушком у руци, као добровољац у четничкој јединици војводе Вука, и то у првим борбеним редовима, учествовао у ослобођењу свете српске земље. Нашавши се међу онима који су први ступили на управо ослобођени Газиместан, преплављен емоцијама, док су његови саборци љубили земљу, слушао је младог официра како рецитије његову чувену песму. Уто неко саопшти пуковнику да је аутор песме „На Газиместану“ ту, међу добровољцима војводе Вука. Уследила је команда: „Добровољац Ракић, напред!“ Међутим, од силног узбуђења, Милан Ракић није био у стању ни да коракне ни да било шта изусте. Види: Јован Пејчић, *Милан Ракић на Косову*, стр. 195.

и штетно, јер би водило даљим погубним политичким потезима. Оно што би уследило након те издаје било би приклањање западном војном савезу, евроатлантским интеграцијама, које се у име уласка у Европску унију додуше већ годинама прикривено корак по корак спроводе. Будући да је НАТО као свог непријатеља одредио пре свега Русију, морали бисмо да се запитамо да ли смо заиста спремни да будемо део војне коалиције против братског руског народа? Да ли је икоме замисливо да се Срби на тако нешто икада одлуче, и буду након тога не само духовно и морално него и војно поражени?

Што се тиче аргумента да је наша економија упућена на сарадњу са земљама Европске уније, да би економске последице нашег евентуалног одустајања од пута у Европску унију биле тешке, ваља приметити да одустајање од тих интеграција не значи неизбежно и прекид економских односа. Белорусија нпр. има већу трговинску размену са западним земљама од Србије, а не намерава да приступи Европској унији. Осим тога, увек треба покушавати да антиципирамо будућа дешавања на светској политичкој и економској сцени, како нас предстојећи догађаји не би дочекали неспремним. Настојање Русије и Кине да истисну долар као резервну светску валуту, идеја економског повезивања Далеког истока и Европе (Пут свиле) могу имати за нас повољне економске последице, наравно под условом да не будемо слепо усредсређени само на Европску унију. Будући да познати светски економисти предвиђају да је Запад пред новом економском кризом, и то неупоредиво тежом од претходне, штавише да САД предстоји економски крах, благовременим, макар неформалним укључивањем у евроазијске интеграције у великој мери бисмо избегли последице предстојеће кризе.⁴⁶

На основу свега реченог верујемо да је за сваког од нас веома корисно да започне темељан унутрашњи дијалог са самим собом. И то не само због бољег сналажења у суочавању са проблемом Косова и Метохије, него управо због нас самих. Ако смо утонули у прозаичност безличне свакодневице, ако више и не помишљамо на могућност аутентичног егзис-

46 Но чак и када би наша чврста решеност да бранимо свој суверенитет имала лоше економске последице, то није разлог да од тога одустанемо. Свакако бисмо морали дати предност етичким и духовним вредностима у односу на мало бољи животни стандард.

тирања, а поготово не на бригу око спасења, како свог тако и наших ближњих, унутрашњи дијалог нам може помоћи да се освестимо и усредсредимо на оно што је битно. Самоспознаја нам може помоћи у покајању и трансформацији нашег бића.

Није тешко сложити се да је, пре него што се усудимо да изнесемо свој суд о било ком проблему и евентуално формулишемо предлог за његово решавање, неопходно најпре добро размислити о дотичном проблему, тако што ћемо га сагледати из више угла. Но наше мишљење не сме да се сведе само на једносмерно бављење некаквим предметом мишљења. Да би било плодотворно, оно мора да садржи и димензију аутореклесије. Наиме, без момента преиспитивања и самокритике наше мишљење је осуђено на површност и једностраност. Свакако није случајно што је још Платон одредио мишљење као унутрашњи разговор душе саме са собом.⁴⁷ Уколико се и ми одлучимо на такав дијалог, уколико свако од нас искрено поразговара са властитом душом, дакле не на начин пуког хладног безличног резоновања, већ као биће које има срце, коме нису страна осећања саможртвене љубави, патоса и стида, Вучићев позив на тзв. унутрашњи дијалог имаће неупоредиво дубљи смисао од очекиваног. Ако се запитамо ко смо, коме припадамо, шта је наш идентитет, због чега смо се родили управо у овом народу и у овом времену, какав је смисао нашег борава на земљи, од таквог размишљања имаћемо велику духовну корист, чак и ако нисмо у стању да дођемо до сасвим поузданог одговора.

У ово наше огреховљено време, када се чини да је све на продају, и част и достојанство и отаџбина, управо способност да осетимо стид због тога што још увек нисмо у правом смислу те речи људи, може нам помоћи да се покајемо, преумимо, преобразимо. „Будимо људи!“ значи будимо Христиви, дакле не злочинци и шовинисти, не они који мрзе друге људе.⁴⁸ Али не ни кукавице и издајници, не они који свој

47 Платон, *Теетет* 189 е – 190 а; *Софист* 263 е.

48 Важно је истаћи да Косовско опредељење подразумева да су Срби спремни да „своје животе дају за Крст часни и слободу златну“, међутим не и да стреме било каквој слободи, поготово не по сваку цену. Витешки дух Косовског опредељења усредсређен је само на „слободу свету и златну, слободу која неће упрљати веру и образ“ (Еп. Атанасије, *Свети Сава и Косовски завет*, стр. 302). Патријарх Павле, и сам непоколебиво одан Косовском завету, опомиње да је за нас боље да света српска земља не буде враћена ако је

егоизам маскирају тобожњим космополитизмом. Особа који се труди да постане човек, да се уподоби Христу, помаже и себи и ближњима, и свом народу и читавом човечанству. А одбрана Косова и Метохије, одбијање да се тргује са светом српском земљом, за све нас представља тест и мерило да ли смо заиста људи.

Литература

- Атанасије, еп. Јевтић, *Свети Сава и Косовски завет*, СКЗ, Београд, 1992.
- Атанасије, еп. Јевтић, *Вучићево поповање против 'небеске Србије' или приватизација неба и земље*, <http://www.Kurir, 21/12/2017>
- Богдановић Димитрије, *Разговори о Косову*, Д. Богдановић – М. Драмичанин, Београд, 1986.
- Димитријевић Владимир, „Православни монархизам : извори и смисао“, *Двери српске*, бр. 28, год. 2005.
- Ђурић Милош, *Видовданска етика*, ЊЕГОШ, Загреб, 1914.
- Ђурић Милош, „Смисао светосавља“, *Изабрана дела*, том II, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- Јасперс Карл, *Филозофија*, Књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1989.
- Јустин (Поповић), *Православна црква и екуменизам / Светосавље као филозофија живота*, Манастир Ћелије, Ваљево, 2001.
- Кант Имануел, *Метафизика морала*, Књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад, Сремски Карловци, 1993.
- Књогољубац, *Бог ће помоћи ако има коме : патријарх Павле – живот и сведочења*, Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке; Београд, 2014.

услов за њено враћање то да постанемо нељуди. Чувајући до краја Косовско опредељење, он српском народу, па и западном свету, поручује: „А ја кажем: ако би требало да се одржи Велика Србија злочином, ја на то пристао не бих никада; нека нестане Велике Србије, али злочином да се одржава – не. Ако би било потребно и нужно једино да се одржи Мала Србија злочином, ја и на то не бих пристао. Нека нестане и Мале Србије али злочином да се одржи – не. И када би требало да се одржи последњи Србин, ја да сам тај последњи Србин, а да се одржи злочином – не пристајем, нека нас нестане али да нестанемо као људи, јер онда нећемо нестати, живи ћемо отићи у руке Бога живог“ („Најдужи телевизијски интервју Његове Светости, дат 'Дверима српским'“, у: *Двери српске*, бр. 40, стр. 16-17).

- Најдужи телевизијски интервју Његове Светости*, дат „Дверима српским“, *Двери српске*, бр. 40, год. 2008.
- Николај, епископ Велимировић, „Емануил“, *Сабрана дела*, књ. 5, Глас цркве, Чачак, 2013.
- Николај, епископ Велимировић, „Номологија“, *Изабрана дела у 10 књига*, Глас цркве, Ваљево, 1996.
- Николај, епископ Велимировић, „Рат и Библија“, *Изабрана дела у 10 књига*, Глас цркве, Ваљево, 1996.
- Николај, владика Велимировић, „Косово и Видовдан“, *Сабрана дела*, књ. 9, Глас цркве, Шабац, 2013.
- Николај (Охридски и Жички), *Кроз тамнички прозор*, Петровград, Зрењанин, 2004.
- Његош Петар Петровић, *Горски вијенац*, Просвета, Београд, 1963.
- Пајсије Светогорац, старац, *Духовно буђење*, Манастир Св. првомученика и архиђакона Стефана, Врање, 2004.
- Пејчић Јован, *Милан Ракић на Косову*, Конрас, Београд, 2006.
- Платон, *Кратил, Теетет, Софист, Државник*, Плато, Београд, 2000.
- Рајс Рудолф Арчибалд, *Чујте Срби : чувајте се себе!*, Фондација „Др Арчибалд Рајс“, Епархија шабачко-ваљевска – НОСС, Цирих – Београд, 2004.
- Ракић, Милан, *Песме*, Чигоја, Београд, 2015.
- Свето писмо Старога и Новог завјета*, Свети архијерејски синод Српске православне цркве, Београд, 2012.
- Тадеј, старац, *Поуке старца Тадеја*, Издавачка кућа ХРИСТОС ВАСКРСЕ.
- Тихон, архим. Шевкунов, *Несвети а свети и друге приче*, Информатика, Београд, 2013.
- Scheler, Max, *Положај човјека и козмосу*, V. Masleša – Svjetlost, Sarajevo, 1987.

Zoran Kindjic

**THE SPIRITUAL DIMENSION OF
INTERNAL DIALOG****Resume**

Emphasizing that in solving the problem of Kosovo and Metohija it is necessary to keep in mind the ethical and spiritual dimension, the author appeals to everyone who intends to participate in discussion about the problem to primarily initiate an internal dialogue with one's own conscience and the entire Serbian history. Through self-reflexion one reaches an insight as to the fact that Kosovo pledge constitutes Serbian national identity. For Serbs the territory of Kosovo and Metohija is sacred, just like Jerusalem is for the Jewish people. The one who wishes to disown Kosovo and Metohija for the sake of European integrations is not a true Serb. The author reminds that defence of Kosovo and Metohija is not just a narrow-minded Serbian national interest, but that it holds a universal significance. Lazar's determination for Kingdom of Heaven, made on behalf of all Serbs, is close to all righteous people in the world. The question of attitude towards Kosovo and Metohija should be observed from an eschatological perspective: are we for Christ or, consciously or unconsciously, for Antichrist. As West, having turned its back on Christ, is preparing conditions for Antichrist's arrival to the historical stage, the right solution for the Serbs is to turn to their roots, laid down by Saint Sava. By reminding of the patristic insight that pragmatic alliance with an evil ally is doomed to defeat, that fate of a nation depends to a great extent on the moral and spiritual character of its leader, and that we have a leader whom we deserve, the author invites everyone to repentance and moral and spiritual transformation. Since the Albanians increasingly call for God's wrath by their sinful behaviour (trading drugs and human organs), if the transformation of Serbian people takes place, Kosovo will again be Serbian.

Keywords: Kosovo pledge, spirituality, God's justice, Christ, cross, betrayal, sin.

* Овај рад је примљен 3. децембра 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. децембра 2017. године.